

Ginkgo biloba o'simlikining tarqalishi va ahamiyati

Andijon davlat Pedagogika instituti Aniq va tabiiy fanlar fakulteti Biologiya
yo'nalishi 1-bosqich 103-guruh talabasi

Mar'ufjonova Mohigul Anvarjon qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Ginkgo biloba o'simligi to'g'risida umumiy ma'lumot keltirib o'tilgan. Shuningdek Ginkgo biloba o'simlikining tarqalishi va ahamiyati haqida tushuncha berildi.

Kalit so'zlar: Ginkgo biloba, Ginkgoaceae oilasi, Antioksidant xususiyati, muqaddas daraxt. ,

Ginkgo (Ginkgo biloba) — ochiq urug'li o'simliklar bo'limining ginkgodoshlar oilasiga mansub hozirgi yagona vakili. Daraxtning bo'yi 40 m gacha, diametri 1 m gacha; yosh niholi ba'zi nina bargli daraxtlarga o'xshab ketadi, ammo borabora tashqi ko'rinishdan terak tusini oladi. Barglari bandli, yelpig'ichsimon, o'rtasida o'yig'i bor, kuzda to'kiladi. Ginkgo ikki uyli o'simlik, erkak va urg'ochi gullari kichikroq ko'chalarga to'plangan. Urug'i yumaloq, danakli mevaga o'xshaydi. Mevasi va urug'i yeyiladi. Jan. Xitoyning ba'zi joylaridagina yovvoyi holda o'sadi. Qrimning jan.da va Kavkazning Qora dengiz sohilida ekiladi.

O'rta Osiyoda ginkgoning barg va yog'och qoldiklari yuqori perm va trias davriga tegishli yotqiziqlarda topilgan. Hududda ginkgoning 15 dan ortiq turi o'sgan. Jumladan 2 turi Jan. O'zbekistonda, Tojikiston va Turkmanistonda o'sganligi aniqlangan. Ginkgoning bir qancha turlari Shim. O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston va deyarli qamma davlatlarda yura, bo'r va uchlamchi davr qatlamlaridan topilgan. Ginkgo biloba – qadimiy daraxt turi bo'lib, u yer yuzida 200 million yildan beri o'sib kelayotgan yagona tirik qoldiq (relict) o'simlik hisoblanadi. U Ginkgoaceae oilasiga mansub va ba'zan "tirik qazilma" deb ataladi, chunki u dinozavrlar davridan beri deyarli o'zgarmagan.

Ginkgo biloba – ikki uyli o'simlik, ya'ni erkak va urg'ochi daraxtlar alohida o'sadi. U ko'plab ekologik sharoitlarga chidamli, shuning uchun shahar sharoitida ham yaxshi o'sadi. Radiatsiya va zararli moddalar ta'siriga juda chidamli bo'lib, Xirosima portlashidan omon qolgan bir necha daraxtlardan biri sifatida tarixda qolgan.

1.Dorivor xususiyatlari

- Ginkgo biloba asosan sog‘liq uchun foydali xususiyatlari bilan mashhur:
- Miya faoliyatini yaxshilaydi – qon aylanishini rag‘batlantirib, xotira va diqqatni oshiradi.
- Antioksidant xususiyatga ega – hujayralarni erkin radikallardan himoya qiladi.
- Yurak-qon tomir tizimini qo‘llab-quvvatlaydi – qon bosimini me’yorda ushlab turishga yordam beradi.
- Ko‘rish va eshitish qobiliyatini yaxshilashga yordam beradi – ko‘z va quloqdagi qon aylanishini

Dorivor maqsadlarda – tabletkalar, kapsulalar, ekstrakt va choy shaklida. Kosmetika sanoatida – qarish jarayonini sekinlashtirish uchun kremlar tarkibida. Bog‘dorchilik va landshaft dizaynida – go‘zalligi va shahar muhitiga mosligi tufayli

2. Ekologik ahamiyati

- Shahar muhitiga moslashgan – havo ifloslanishiga va radiatsiyaga bardoshli.
- Yer eroziyasining oldini olishga yordam beradi – ildiz tizimi tuproqni mustahkamlaydi.
- Kuchli ekologik chidamlilikka ega – kasallik va zararkunandalarga qarshi tabiiy immunitetga ege

3. Madaniy va diniy ahamiyati

- Sharqiy falsafada Ginkgo uzoq umr va donishmandlik ramzi sifatida qaraladi.
- Xitoy, Yaponiya va Koreyada qadimiy ibodatxonalar yaqinida ekilgan.
- Ba’zi joylarda muqaddas daraxt hisoblanadi va himoya qilinadi.

Ginkgo biloba qadimdan Xitoy tibbiyotida ishlatilgan va hozirgi kunda ham ko‘plab ilmiy tadqiqotlarda uning foydali ta’siri tasdiqlanmoqda. Biroq, undan foydalanganda ehtiyot bo‘lish kerak, chunki u qon suyultiruvchi dori vositalari bilan o‘zaro ta’sirga kirishi mumkin. Ginkgo biloba – yer yuzida eng qadimiy daraxtlardan biri bo‘lib, hozirgi kunda asosan Sharqiy Osiyo, ayniqsa Xitoy, Yaponiya va Koreya hududlarida o‘sadi. Ilgari bu daraxt butun dunyoga tarqalgan bo‘lsa-da, muzlik davrida boshqa hududlarda yo‘qolib ketgan.

Bugungi kunda insonlar tomonidan ekilgan shaklda quyidagi hududlarda keng tarqalgan:

- Xitoy – tabiiy holatda saqlanib qolgan yagona joy.
- Yaponiya va Koreya – qadimdan diniy va madaniy ahamiyatga ega.

- AQSh va Yevropa – shahar ko‘chalari va parklarida ekilgan.
- Markaziy Osiyo va Rossiya – qisman iqlimga momoslashtirilgan.

Bu daraxt atrof-muhit sharoitlariga juda chidamli bo‘lib, havo ifloslanishiga, kasalliklarga va hasharotlarga yaxshi bardosh bera oladi. Shu boisdan ko‘plab shaharlarda ko‘chalarga ekiladi.

Xulosa: Ginkgo biloba nafaqat dorivor o‘simlik sifatida, balki ekologik va madaniy jihatdan ham muhim hisoblanadi. Uning uzoq umr ko‘rishi va atrof-muhitga moslasha olishi uni biologik mo‘jiza darajasiga olib chiqadi. Bugungi kunda u butun dunyo bo‘ylab qimmatli o‘simlik sifatida yetishtirilmoqda va turli sohalarda keng qo‘llanilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Raven, P. H., & Johnson, G. B. Biology of Plants. W.H. Freeman, 2018.
2. Tanford, C., & Reynolds, J. Nature's Robots: A History of Proteins. Oxford University Press, 2017.
3. Karimov N.K., Abdullayev M.A. "O‘simliklar anatomiyasi va morfologiyasi", Toshkent: O‘zMU nashriyoti, 2015.
4. Gulomov U.G. "Botanika: O‘simliklar hayoti", Toshkent: Fan, 2008.
5. Smith, A., & Lee, B. Cell Structure and Function. Academic Press, 2021.

**Research Science and
Innovation House**